

Navracsics Tibor

Kohézió és versenyképesség

Annak ellenére, hogy a szolidaritás és a versenyképesség szempontjainak együttes szerepeltetése meglehetősen elterjedt a különböző pártok választási dokumentumaiban, általánosan elfogadott meggyőződés, hogy a versenyképesség számára a szolidaritás, azaz a kohézió szempontjai hátráltató tényezők. Úgy tűnik sokaknak, hogy a kohézió éppen a lemaradók felzárkóztatása révén nehezíti a versenyképes szereplők pályáját: kicsit úgy, ahogyan a nehezebb felfogású tanulók kényszerítik lassabb tanulásra az okos gyerekeket.

Igaz, a következtetés nem kis mértékben attól is függ, hogy hol határozzuk meg a versenyképesség mérésül szolgáló egységet. Amennyiben a tanulók egyéni kibontakozásának ütemét nézzük, kétségtelenül igaza lehet annak, aki ragaszkodik az élenjárók sebességének gyorsításához. Amennyiben az osztály egészének teljesítményét mérjük, nem kétséges, hogy a lemaradók felzárkóztatása legalább annyira fontos, mint a jó tanulók előtt álló akadályok elhárítása.

Az egységes piac révén az Európai Unió is sok szempontból olyan versenyképességi egységnek tekinthető, ahol az egyes, egymásra utalt nemzetgazdaságok alapvető érdeke, hogy a kevésbé dinamikusan növekvő részek is felzárkózzanak a legversenyképesebb térségekhez. Ez az érdekazonosság teremti meg uniós szinten a versenyképesség és a kohézió egységét, amelynek alátámasztásául a Bizottság által publikált kilencedik kohéziós jelentés¹ szolgál további részletekkel.

Mindenekelőtt érdemes rögzíteni, hogy az Európai Unió kohéziós politikájának köszönhetően az Európai Unióban figyelemre méltó konvergencia zajlik. Különösen a közép-európai országokra jellemző az átlagnál gyorsabb ütemű felzárkózási folyamat, amelynek köszönhetően Horvátország nemzeti összterméke 8%-kal lesz magasabb 2030-ra, mint volt az ország csatlakozásakor, Lengyelországban és Szlovákiában pedig 6%-kal magasabb nemzeti össztermékkel számolhatunk, mint a kohéziós politika támogatásai nélkül.

Összességében is igaz ugyanakkor, hogy a kohéziós politika az Európai Unió egész területén érezteti pozitív hatását. A 2014–2020 és a 2021–2027 közötti pénzügyi időszak hatásait összeszámolva az Európai Unió egészét tekintve

¹ Európai Bizottság 2024.

megállapítható, hogy 2030-ig összességében a nemzeti össztermék 0,9%-ával járul hozzá a növekedéshez, és ez a hatás még 2043-ig kiterjesztve is 0,6%. Mindez tükröződik a belső piac dinamizálásában is. Az említett két pénzügyi időszakban minden egyes befektetett euró 1,3 eurót fial 2030-ig, és majdnem triplázódik 2043-ig, ami összességében 4% körüli megtérülési rátát jelez.

A kohéziós politika támogatási eszközeivel ugyanakkor a munkahelyteremtéshez is hasznosan járul hozzá. A becslések szerint a különböző programoknak köszönhetően 2027-ig további 1,3 millió munkahely létesítése válik lehetségessé. Ezek a pozitív hatások különösen fontosak abban az időszakban, amikor a koronavírus-járvány okozta gazdasági válság alapvetően érintette az Európai Unió belső kohéziós szerkezetét is. Miközben a járvány alatt is – apró megtorpanásokkal ugyan – folytatódott a kelet-közép-európai térség lendületes felzárkózása, a dél-európai térségek közül számos stagnál, vagy éppen vissza is lépett a régiók közötti rangsorban.

Az Európai Unió mostani fejlettségi és versenyképességi térképei egyértelműen mutatják, hogy a 2019 utáni időszak szétváló fejlődési vonalakat alapoz meg. Az Európai Unió földrajzi középső térségében északról délre futó – Svédországot, Hollandiát, Németországot magában foglaló – fejlettségi és versenyképességi sávot nyugatról és keletről két övezet veszi körül: keleten a felzárkózó és egyre versenyképesebb országok, nyugatról és délről pedig a lassuló felzárkózású és versenyképességet veszítő országok csoportja.

Éppen ezért a jövő kohéziós politikájának nagy kérdése az is, hogy hogyan tudja térben összeegyeztetni a versenyképesség és a szolidaritás szempontjait. Azaz annak megválaszolása, hogy hogyan tudja úgy biztosítani a közép- és kelet-európai tagállamok felzárkózásának akadálytalanságát, hogy közben a déli és nyugati területek is kilábalnak a stagnálásból vagy éppen a leszakadás felé mutató folyamatokból.

2024. május 16.

Felhasznált irodalom

European Commission (2024): *Ninth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion*. Online: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/cohesion9/9CR_Report_FINAL.pdf